

Správa o výsledku kontroly 2023

Využitie výskumných inštitúcií pri riešení hrozieb pandémie

Najvyšší kontrolný úrad SR
Ľubomír Andrassy, predseda

Kontrolovali sme

Čerpanie NFP na podporu mobilizácie a využitia potenciálu výskumných inštitúcií pri boji proti pandémie vyvolanej ochorením COVID-19 (vybranými vedecko-výskumnými inštitúciami)

NKÚ SR kontroloval šesť vybraných výskumných inštitúcií – štyri univerzity a dve súkromné výskumné spoločnosti, ktorým bol z OP II, prioritnej osi Podpora výskumu, vývoja a inovácií, poskytnutý NFP na základe výzvy MŠVVaŠ SR z 5. 8. 2020. Podporené projekty boli zamerané na riešenie problematiky a elimináciu dopadov pandémie ochorenia COVID-19, a to z pohľadu výskumno-vývojových aktivít a infraštruktúrneho zabezpečenia.

S otázkami týkajúcimi sa merateľných ukazovateľov a cieľov projektov bolo prostredníctvom § 22 zákona o NKÚ SR oslovené aj MŠVVaŠ SR ako sprostredkovateľský orgán OP II.

Ako sme postupovali

Kontrola bola vykonaná podľa zákona o NKÚ SR a štandardov, ktoré vychádzajú zo základných princípov kontroly v rámci medzinárodných štandardov najvyšších kontrolných inštitúcií (ISSAI). Do výkonu kontroly bolo zapojených 16 kontrolórov. Pri príprave tejto kontroly NKÚ SR identifikoval štyri riziká. Riziká nedodržania zmluvy o poskytnutí NFP pri realizácii projektu, nenaplnenia merateľných ukazovateľov a nedosiahnutia plánovaného prínosu projektu sa v kontrolovaných subjektoch v rôznej miere potvrdili. Riziko neudržateľnosti projektu nebolo možné v tejto etape jednoznačne vyhodnotiť. Obdobie udržateľnosti ešte nezačalo pre finančné neukončenie projektov.

Prečo sme kontrolovali

Do boja s pandemiou COVID-19, ktorá vypukla v roku 2020, sa aktívne a v podstatnej miere zapojili aj vedecko-výskumné inštitúcie. O to zvlášť, že išlo o pomerne neznámy vírus, ktorého dôsledky svet nepoznal a nemal pripravené ani zodpovedajúce riešenia. Od vedecko-výskumného sektora sa očakávalo, že v krátkom čase dokáže priniesť efektívne riešenia v oblasti liečby a rekonvalescencie pacientov, prevencie ochorenia a zastavenia šírenia pandémie. Slovensko na národnej úrovni podporilo výskumno-vývojové projekty zo všetkých vedných oblastí, zamerané na rôzne aspekty pandémie ochorenia COVID-19. Celková výška finančných prostriedkov vyčlenených na výzvu zo zdrojov EÚ bola 80 mil. eur. Zámerom kontroly bolo preveriť identifikované riziká, t. j., či prijímatelia NFP dodržali zmluvné podmienky, či nimi realizované projekty dosiahli plánovaný prínos a ako bola zabezpečená udržateľnosť realizovaných projektov.

Čo sme zistili

- **Neukončená vecná realizácia troch projektov** (dva projekty JLF UK Martin a jeden projekt UPJŠ Košice) **v zmluvne stanovenom termíne**; to znamená, že do 30. 6. 2023 neboli zrealizované všetky aktivity projektov, projekty neboli fyzicky ukončené a neboli plne funkčné. Zároveň neboli naplnené cieľové hodnoty všetkých merateľných ukazovateľov tak, aby bol dosiahnutý cieľ projektov v zmysle zmlúv o NFP.
- **Pre prijímateľov NFP boli v zmluvách nastavené iba kvantitatívne merateľné ukazovatele projektov**, napr. počet nových výskumných pracovníkov, počet podporených výskumných inštitúcií, podľa ktorých však nebolo možné objektívne hodnotiť plnenie stanovených cieľov projektov.
- **Chýbalo odborné zhodnotenie zrealizovaných projektov**, ktoré by posúdilo, či projekty priniesli to, čo bolo deklarované v žiadostiach o poskytnutie NFP a ktoré by preukázalo, že prijímatelia NFP realizovali projekty tak, ako sa zaviazali v zmluve o poskytnutí NFP.
- **Malý dôraz bol kladený na udržateľnosť zrealizovaných projektov**. Vo výzve a aj v samotných zmluvách o poskytnutí NFP neboli stanovené žiadne merateľné ukazovatele zvlášť pre obdobie udržateľnosti, tzn. merateľné ukazovatele, ktoré by sa plnili v rámci udržateľnosti projektov.
- **Opakujúci sa problém chýbajúcich kvalitatívnych merateľných ukazovateľov výskumných projektov a nedostatočná prepojenosť výsledkov výskumu s praxou**.

Čo odporúčame

NKÚ SR odporúča výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport, aby zaviazal MŠV a Š SR :

- Do tvorby výziev na podporu vedy a výskumu zapojiť vedecko-výskumné inštitúcie, zamerať sa v tejto oblasti na participatívne a nie na dopytové výzvy.
- Zabezpečiť systém nastavenia merateľných ukazovateľov tak, aby nadväzovali na ciele a aktivity daných projektov a následne vedeli preukázať naplnenie cieľov projektov.
- Zvážiť zavedenie odborného posúdenia výsledkov zrealizovaných projektov výskumu a vývoja, do ktorého zapojiť aj vedecko-výskumné inštitúcie. Plánovaný výskumný a/alebo vývojový postup takýchto projektov nie je verejne známy, prípadne dostupný a výsledkom ich realizácie musia byť konkrétne výstupy. Preto je vhodné, až žiadúce vyhodnotiť to, či prijímateľ NFP pri výskume postupoval správne a jeho výsledok je „správny“/spoľahlivý/vierohodný, čo by mala posúdiť odborná autorita.

VÝKON KONTROLNEJ AKCIE

Účel kontrolnej akcie

Účelom kontroly bolo preveriť realizáciu projektov zameraných na riešenie problematiky a elimináciu dopadov pandémie ochorenia COVID-19, zhodnotiť udržateľnosť týchto projektov.

Kontrola bola vykonaná ako kontrola súladu. U konečných prijímateľov sa preverilo dodržiavanie zmluvy o NFP a všeobecne záväzných právnych predpisov pri čerpaní finančných zdrojov na projekty COVID-výskumu, ako aj udržateľnosť zrealizovaných projektov.

Rámec kontrolnej akcie

Pri príprave tejto kontroly NKÚ SR identifikoval štyri riziká. Hlavnými hodnotiacimi kritériami boli zmluvné podmienky a príslušná legislatíva.

V rámci kontroly bolo použité detailné preverovanie dokladov a dokumentov súvisiacich s predmetom kontroly, rozhovory s kompetentnými zamestnancami a bola vykonaná fyzická obhliadka. Kontrolovaným obdobím boli roky 2020 – 2023, v prípade potreby aj súvisiace obdobia.

Výsledky kontrolnej akcie

Výzva na dopytovo-orientované projekty, s osobitným zameraním na podporu vedy a výskumu pri boji proti pandémie COVID-19, bola vyhlásená 5. 8. 2020 MŠVVaŠ SR (ako sprostredkovateľským orgánom pre OP II). Celý proces implementácie projektov bol v gescii Výskumnej agentúry.

Podporené projekty financované z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, štátneho rozpočtu a vlastných zdrojov, mali priniesť/vyvinúť riešenia uplatniteľné v praxi, vybaviť výskumné inštitúcie modernou experimentálnou výskumnou infraštruktúrou a v rámci podnikateľských výskumných inštitúcií stabilizovať existujúce, príp. vytvoriť nové pracovné miesta výskumníkov.

Realizované projekty boli zamerané na výskum a vývoj medicínskych prístrojov, medicínskych technológií, digitálne nástroje a umelú inteligenciu na boj proti pandémie, ako aj na behaviorálne a spoločenské aspekty boja proti pandémie. Na realizáciu celkom 16 projektov bol poskytnutý NFP v súhrnnej sume **62 624 246 eur**. NKÚ SR preveril deväť projektov, ktoré realizovali štyri univerzity (UPJŠ Košice, JLF UK Martin, UCM Trnava a UNIZA Žilina) a dve súkromné výskumné spoločnosti (GLOBESY, s. r. o., a CHIRANA Medical, a. s.). Výška skontrolovaných NFP predstavovala sumu **36 083 752 eur**. Preverené projekty a ich rozpočty sú uvedené v prílohe správy.

Graf č. 1 Prehľad výdavkov na jednotlivé projekty (NFP a vlastné zdroje)

(v tis. eur)

Zdroj: kontrolované subjekty

Skontrolované projekty neboli finančne ukončené z dôvodu neuhradenia všetkých podaných žiadostí o platbu poskytovateľom NFP. K 30. 9. 2023 z celkovej zazmluvnenej sumy NFP bolo uhradených 26 148 323 eur, čo predstavuje 72 %.

Nastavenie projektových merateľných ukazovateľov zo strany poskytovateľa NFP

Výsledky projektových výskumov, ktoré sa mali dosiahnuť realizáciou ich hlavných aktivít, museli byť kvantifikované prostredníctvom merateľných ukazovateľov, definovaných vo výzve. K povinným merateľným ukazovateľom patrili:

- počet nových výskumných pracovníkov v podporovaných subjektoch/podnikoch,
- počet podaných patentových prihlášok alebo počet prihlášok registrácie práv duševného vlastníctva,
- počet publikácií vytvorených v rámci projektu,
- počet podporených výskumných inštitúcií,
- počet subjektov, ktorým bola poskytnutá podpora v rámci boja s pandémiou COVID-19 alebo v rámci zmierňovania jej následkov.

Merateľné ukazovatele Počet podporených výskumných inštitúcií a Počet subjektov, ktorým bola poskytnutá podpora v rámci boja s pandémiou COVID-19 alebo v rámci zmierňovania jej následkov, boli splnené automaticky tým, že prijímatelia získali NFP na projekty COVID-výskumu. **Podporené výskumné inštitúcie tak (však) boli známe už pri podpise zmluvy o poskytnutí NFP.** Splnenie týchto dvoch povinných merateľných ukazovateľov teda nezáviselo od konečných prijímateľov, ale od Výskumnej agentúry. **Pre samotné projekty COVID-výskumu, resp. pre výskum ako taký, nemali tieto dva merateľné ukazovatele praktický význam ani pridanú hodnotu.**

Z nepovinných merateľných ukazovateľov, určených vo výzve MŠVVaŠ SR, si kontrolované subjekty zvolili nasledovné:

- finančná podpora poskytnutá na podporu a registráciu práv duševného vlastníctva,
- finančná podpora poskytnutá na rekonštrukciu a modernizáciu zariadení výskumnej infraštruktúry,
- počet navrátiťších slovenských výskumníkov zo zahraničia,
- počet podporených účastí zahraničných výskumníkov v projektových aktivitách slovenskej inštitúcie výskumu a vývoja,
- počet výskumných pracovníkov pracujúcich vo vybudovaných alebo zrekonštruovaných zariadeniach výskumnej infraštruktúry,
- počet publikácií subjektov zo SR v databázach Web of Science Core Collection a SCOPUS a iných databázach vytvorených v rámci projektu,
- počet laboratórií podporovaných na testovanie na COVID-19,
- hodnota IT súvisiacich s COVID-19 pre zdravotníctvo.

Všetky merateľné ukazovatele boli zo strany poskytovateľa NFP stanovené kvantitatívne, zamerané na kvantitu (výstup), kvalitatívny aspekt/výsledok chýbal. Prostredníctvom takto určených merateľných ukazovateľov nebolo možné vyhodnotiť naplnenie špecifického cieľa výzvy – zvýšenie súkromných investícií prostredníctvom spolupráce výskumných inštitúcií a podnikateľskej sféry. Medzi špecifickým cieľom výzvy a určenými merateľnými ukazovateľmi chýbala logická súvislosť. Žiadatelia o NFP si nemohli zvoliť vlastné merateľné ukazovatele, ktoré by boli vhodnejšie k stanoveným cieľom/výstupom projektov.

Napriek odlišnému zameraniu výskumných projektov, merateľné ukazovatele boli nastavené pre všetky projekty rovnaké, no nie vždy logicky súviseli s konkrétnymi cieľmi výskumu. Tieto merateľné ukazovatele neumožňovali objektívne sledovať a hodnotiť úspešnosť výskumu, a tým aj účinnosť finančných prostriedkov použitých na COVID-výskum. **Určenými výstupovými (kvantitatívne orientovanými) projektovými merateľnými ukazovateľmi sa nedalo merať a hodnotiť zlepšenie v boji pri ochorení COVID-19 v porovnaní so stavom pred realizáciou projektov COVID-výskumu.** Merateľné ukazovatele projektov COVID-výskumu do značnej miery sledovali a hodnotili priebeh, či realizáciu výskumu, finančné (výška finančnej podpory na rekonštrukciu a modernizáciu výskumnej infraštruktúry) a personálne zabezpečenie výskumu (počet výskumníkov), ale už nie ako sa ich výstupy a výsledky použili v praxi, v boji proti ochoreniu COVID-19. Jediný

takto prakticky zameraný merateľný ukazovateľ bol počet prihlášok registrácie práv duševného vlastníctva. No ani ten úplne nevypovedá, či sa výsledok výskumu uplatnil v praxi.

Zároveň všetky merateľné ukazovatele mali čas plnenia nastavený na koniec realizácie aktivít projektu, t. j. prijímateľ bol povinný ich určenú hodnotu dosiahnuť do 30. 6. 2023 a následne udržať v čase udržateľnosti projektu, t. j. tri, resp. päť rokov od finančného ukončenia projektu. **Osobitné merateľné ukazovatele pre obdobie udržateľnosti,** teda s časom plnenia v rámci udržateľnosti projektov **stanovené neboli.** Takéto merateľné ukazovatele by však preukazovali následné využitie projektov v praxi, **pridanú hodnotu použitých finančných prostriedkov** (počet vykonaných robotických operácií, počet vyučovacích hodín študentov v zariadeniach výskumnej infraštruktúry a pod.).

Na základe vykonanej kontrolnej akcie možno konštatovať, že **tri zo štyroch rizík sa potvrdili.**

Nedodržanie podmienok zmluvy o NFP, vrátane merateľných ukazovateľov projektov zo strany prijímateľov NFP

Kontrolované subjekty vo viacerých prípadoch nedodrжали podmienky zmluvy o NFP. Poskytovateľovi NFP nebola oznámená zmena termínu začatia realizácie hlavnej aktivity projektu (UNIZA Žilina). Zistené boli prípady oneskoreného predkladania žiadostí o platbu poskytovateľovi NFP (UPJŠ Košice a UNIZA Žilina). V záverečných monitorovacích správach boli uvedené nesprávne údaje (UNIZA Žilina). Tieto zistené nedostatky mali formálny charakter bez vplyvu na samotnú realizáciu projektov a použitie NFP.

V prípade oboch projektov realizovaných JLF UK Martin a jedného projektu UPJŠ Košice **nebola ukončená ich vecná realizácia v zmluvne stanovenom termíne.** To znamená, že **do 30. 6. 2023 neboli zrealizované všetky aktivity projektov, projekty neboli fyzicky ukončené a neboli plne funkčné.** Zároveň **neboli naplnené cieľové hodnoty všetkých merateľných ukazovateľov.** JLF UK Martin realizovaním dvoch projektov nenaplnila päť merateľných ukazovateľov z celkového počtu 21. UPJŠ Košice v jednom projekte z 12 nastavených merateľných ukazovateľov nenaplnila do 30. 6. 2023 cieľovú hodnotu jedného z nich. Dôvodom bola pandémia COVID-19 a s tým spojený núdzový stav, ktorých nepriaznivé následky prijímateľa NFP nevedeli ovplyvniť a ktoré sa priamo týkali realizácie aktivít projektov (narušené dodávateľsko-odberateľské vzťahy a s tým spojené dlhšie dodacie lehoty materiálov, tovarov a služieb).

V súvislosti s vecným neukončením projektov požiadali obidve univerzity poskytovateľa NFP o zmenu zmluvy a o zaradenie projektov do skupiny tzv. nefunkčných projektov. Žiadosti vychádzali z usmernenia pre prijímateľov k nefungujúcim projektom, ktoré vydala Výskumná agentúra. Posudzovanie predmetných žiadostí o znefunkčnenie projektov a súvisiace predĺženie termínu ukončenia vecnej realizácie hlavných aktivít projektov do 31. 12. 2023 nateraz nebolo zo strany poskytovateľa NFP ukončené.

(Ne)dosiahnutie plánovaného prínosu projektov a využitie výsledkov výskumu v praxi

Kontrolované subjekty sledovali a hodnotili úspešnosť, resp. prínos projektov prostredníctvom nastavených projektových merateľných ukazovateľov, ako to vyplývalo zo zmlúv o NFP. V prípade troch projektov – dvoch realizovaných JLF UK Martin a jedného projektu UPJŠ Košice, vzhľadom na nenaplnenie plánovaných hodnôt všetkých merateľných ukazovateľov k zmluvnému dátumu 30. 6. 2023, cieľ projektov nebol k tomuto dátumu dosiahnutý. Na druhej strane, hlavné aktivity týchto projektov sú už teraz vo vysokej miere ukončené. V prípade schválenia žiadostí o znefunkčnenie týchto projektov a predĺženie termínu ukončenia vecnej realizácie projektov a naplnenia ich merateľných ukazovateľov do 31. 12. 2023, majú projekty silný aplikačný potenciál.

Koneční prijímateľa nemali stanovené merateľné ukazovatele v rámci vlastného hodnotenia výsledkov, resp. prínosov svojich výskumných projektov, s výnimkou GLOBESY, s. r. o., a UCM Trnava. Konečných prijímateľov do určenia takýchto vlastných merateľných ukazovateľov výzva nenútila. Ostávali len na dobrovoľnej báze.

Projekty mali vyvinúť medicínske prístroje a technológie, zdravotnícke ochranné pomôcky, digitálne nástroje so špecifickými vlastnosťami a parametrami, i umelú inteligenciu na boj proti pandémie. Z toho dôvodu by bolo **žadúce odborné zhodnotenie zrealizovaných projektov, ktoré by nezávisle posúdilo, či projekty priniesli to, čo bolo deklarované v žiadostiach o poskytnutie NFP, tzn. to, čo si úspešní žiadatelia o NFP predsavzali**. Jednotlivé projekty boli odborne posudzované pri schvaľovaní žiadostí o poskytnutie NFP, takéto hodnotenie však po zrealizovaní aktivít projektov chýbalo.

Nezávislé odborné posúdenie výsledkov podporených výskumov by bolo vhodné aj z dôvodu, že projekty vedy a výskumu sú projekty s neistým výsledkom. Na začiatku výskumu sa dopredu nevie, čo sa zistí, čo výskum priniesie. Výskum však overuje určitú hypotézu. To, či prijímateľ pri výskume postupoval správne, v súlade s metodikou, a teda či jeho výsledok je „správny“/spoľahlivý, by mala posúdiť odborná autorita.

Všetky projekty COVID-výskumu mali určite svoj prínos. Avšak pre **nedostatočne nastavené projektové merateľné ukazovatele a chýbajúce nezávislé odborné posúdenie zrealizovaných projektov nebolo možné určiť a zhodnotiť mieru tohto prínosu**. To znamená, či výskumy priniesli očakávané výstupy a výsledky, alebo nie.

Cieľom výzvy bolo podporiť projekty výskumných inštitúcií riešiace rôzne aspekty pandémie vyvolanej COVID-19, vyvinúť slovenské riešenia uplatniteľné v praxi v rámci Slovenska, ale aj s potenciálom uplatniteľnosti v zahraničí a mať pripravených ľudí na riešenie takejto situácie. V neposlednom rade vybaviť modernou experimentálnou výskumnou infraštruktúrou výskumné inštitúcie, ktorá môže byť využitá v prípade ďalších vln pandémie aj v praxi na diagnostiku/terapiu. V rámci podnikateľských výskumných inštitúcií stabilizovať pracovné miesta výskumníkov a vysoko kvalifikovaných technických pracovníkov a vytvoriť nové pracovné miesta.

Projekty COVID-výskumu v zásade naplnili ciele výzvy. Vďaka NFP koneční prijímatelia v rámci kontrolovaných projektov:

- priniesli nové poznatky v skúmanej oblasti prostredníctvom publikovaných článkov,
- vyvinuli prototypy napr. pľúcnej ventilácie (CHIRANA Medical, a. s.), zariadenia virtuálnej fyzioterapie prostredníctvom informačných technológií (UCM Trnava), ochranné masky s dezinfekciou vzduchu, zariadenia na bezdrôtovú komunikáciu a dezinfekciu nositeľnej elektroniky (UNIZA Žilina), nástrojov pre využitie senzorov v rámci monitorovania areálov zdravotníckych zariadení (GLOBESY, s. r. o.), trenážera na nácvik nových metód ventilácie pľúc (UPJŠ Košice), automatizovanej robotickéj linky pre skríning vírusových ochorení (JLF UK Martin),
- vytvorili nové pracovné miesta výskumníkov.

Zámerom projektov COVID-výskumu bolo v mnohých prípadoch **uviesť ich výstupy do praxe** a to aj z dôvodu, že vyvíjané výrobky, resp. výsledky výskumu by mohli byť používané aj mimo pandémie COVID-19, resp. pri šírení iných infekčných ochorení. V tomto smere sa ako **dobrá prax javí snaha konečných prijímateľov identifikovať možnosti pre budúce komerčné využitie výstupov svojich projektov**, napr. cez spoluprácu so zástupcami nemocníc (GLOBESY, s. r. o., JLF UK Martin, UPJŠ Košice), dronového operačného strediska hasičského záchranného zboru (GLOBESY, s. r. o.), Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (JLF UK Martin), alebo cez sériovú výrobu vyvinutého prototypu (UPJŠ Košice, CHIRANA Medical, a. s., GLOBESY, s. r. o.). Riešitelia projektu UPJŠ Košice predstavili model covidových pľúc, ako súčasť trenážera pre nácvik pokročilých metód umelej ventilácie pľúc, na svetovej výstave Expo 2020 v Dubaji.

Podporené projekty majú potenciál na následné uplatnenie v praxi. V prípade súkromných výskumných inštitúcií, u ktorých je výška spolufinancovania projektov až 20 % oproti 5-percentnému spolufinancovaniu univerzít, je snaha nájsť možnosti a spôsoby uplatnenia výsledkov COVID-výskumu v praxi podstatne väčšia.

Udržateľnosť projektov

Obdobie udržateľnosti projektov COVID-výskumu ku dňu ukončenia kontroly NKÚ SR ešte **nezačalo**. Projekty neboli finančne ukončené z dôvodu neuhradenia všetkých podaných žiadostí o platbu zo strany poskytovateľa NFP. Podľa zmluvy o poskytnutí NFP udržateľnosť projektu znamená udržanie (zachovanie) výsledkov realizovaného projektu, definovaných prostredníctvom merateľných ukazovateľov, počas stanoveného obdobia.

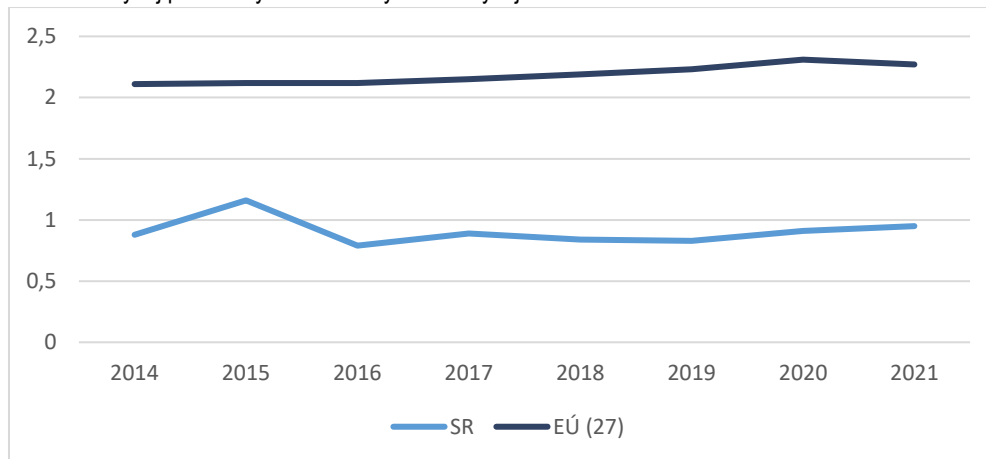
Koneční prijímatelia NFP majú povinnosť udržať projekty COVID-výskumu päť, resp. tri roky v prípade malých a stredných podnikov (GLOBESY, s. r. o.) od skončenia ich finančnej realizácie. S výnimkou zachovania (udržania) počtov zahraničných, nových výskumných pracovníkov prijatých v rámci projektov a výskumníkov pracujúcich v zrekonštruovaných zariadeniach výskumnej infraštruktúry, t. j. **okrem personálnych merateľných ukazovateľov sa udržateľnosť projektov COVID-výskumu nedá sledovať a hodnotiť**. Ostatné merateľné ukazovatele boli splnené na konci obdobia fyzickej realizácie projektov. Pre ich kvantitatívny charakter budú splnené už na začiatku obdobia udržateľnosti a ich hodnoty sa už meniť nemusia a ani nebudú.

Plán udržateľnosti zrealizovaného projektu s vlastnými merateľnými ukazovateľmi s časom plnenia v rámci udržateľnosti mala vypracovaný GLOBESY, s. r. o. V prípade CHIRANNA Medical, a. s., budú mať výsledky výskumu podobu sériovo vyrábaného prototypu pľúcnej ventilácie, čo sa premietne do plánu technického rozvoja spoločnosti. JLF UK Martin síce mala vypracované plány udržateľnosti pre svoje projekty, no tie boli spracované len formálne, bez konkretizovania aktivít alebo riešení, ktoré by nadväzovali na konkrétne aktivity projektov. Ostatné kontrolované univerzity (UPJŠ Košice, UCM Trnava a UNIZA Žilina) **nemali konkrétne stratégie alebo plány udržateľnosti** projektov COVID-výskumu po skončení ich financovania zo zdrojov EÚ, najmä z finančného a personálneho hľadiska. Dôvodom nevypracovania plánov udržateľnosti univerzitami bol fakt, že univerzity kontinuálne realizovali množstvo, vo viacerých prípadoch aj vzájomne prepojených, výskumných projektov. Vypracovanie osobitnej stratégie udržateľnosti každého jedného projektu by bolo z ich pohľadu neefektívne. Univerzity v tomto smere uplatňovali všeobecne princípy a zásady pre udržanie projektov výskumu. Tie vychádzali zo všeobecných dlhodobých zámerov, ktoré riešili, okrem iného, aj oblasť vedy a výskumu, vrátane ľudských zdrojov a financovania.

Univerzity ako verejné vzdelávacie a vedecko-výskumné inštitúcie pri finančnom zabezpečovaní udržateľnosti projektov COVID-výskumu a vo všeobecnosti pri financovaní svojich vedecko-výskumných aktivít a projektov sú **primárne závislé od viaczdrojového financovania**, najmä od externých zdrojov. **To zas závisí od uplatnenia výstupov a výsledkov výskumov v praxi. Univerzity boli a sú v oblasti vedy a výskumu prakticky finančne závislé od dosiahnutých výsledkov. Výsledky jedného výskumu zabezpečovali financovanie toho nasledujúceho.** Z toho vyplýva, že od získania dostatočných finančných zdrojov bude závisieť aj zabezpečenie pokračovania a rozvíjania výskumov realizovaných univerzitami v rámci podporených projektov COVID-výskumu. Finančná podpora je potrebná aj na **financovanie vybudovanej vedecko-výskumnej infraštruktúry** pochádzajúcej z projektov, pretože prevádzka a servis špičkovej techniky sú náročné, rovnako tak aj proces zavádzania správnej laboratórnej praxe. Tieto náklady však zostávajú väčšinou na pleciach univerzít, ktoré musia vyvíjať dodatočné aktivity na zabezpečenie potrebných finančných prostriedkov. V neposlednom rade je dôležité aj **finančné zabezpečenie výchovy mladých výskumníkov**, aby talenty neodchádzali do zahraničia.

Výskum a vývoj patria medzi základné nástroje na podporu rozvoja národnej ekonomiky a spoločnosti ako celku. Medzi najdôležitejšie výzvy, ktoré sa týkajú výskumných politík, už dlhodobo patrí zvýšenie financovania výskumu a vývoja, ktorý je na Slovensku z hľadiska objemu finančných prostriedkov **dlhodobo poddimenzovaný a výrazne zaostáva za priemerom EÚ**. Investície Slovenska do výskumu a vývoja sa pohybujú pod 1% HDP, pričom priemer v EÚ je nad 2 % HDP. Veda a výskum na Slovensku do veľkej miery závisia od európskych štrukturálnych a investičných fondov.

Graf č. 2 Vývoj podielu výdavkov na výskum a vývoj z HDP v %

Zdroj: Štatistický úrad SR

Druhou kľúčovou prioritou v priamej podpore výskumu a vývoja je otázka investícií zo súkromnej sféry. Veľký počet malých a stredných podnikov sa nevenuje žiadnej výskumnej aktivite z dôvodu nákladov a potenciálnych rizík. Na to, aby krajina vo výskume a inováciách napredovala, nestačí len **aktivita výskumných inštitúcií**, kľúčové je však aj to, aby sa do tohto procesu zapájala **aj súkromná sféra**.

Záver

NKÚ SR svojou kontrolou preveril, ako boli zrealizované projekty COVID- výskumu, či dosiahli plánovaný prínos, či ako bola zabezpečená udržateľnosť realizovaných projektov.

Preverované **projekty COVID- výskumu**, okrem troch prípadov, **boli zrealizované a fyzicky ukončené**.

Prínos zrealizovaných projektov sa hodnotil prostredníctvom **merateľných ukazovateľov, ktoré však neboli dostatočne nastavené**. Pre logický nesúlad s cieľmi výskumných projektov, merateľné ukazovatele nepreukazovali ich reálne (s)plnenie.

Kontrola zistila, že štát nedostatočne kontroluje použitie poskytnutých finančných prostriedkov. Chýbalo odborné zhodnotenie zrealizovaných projektov, ktoré by posúdilo, či projekty priniesli to, k čomu sa prijímatelia NFP zmluvne zaviazali.

Zo strany poskytovateľa NFP bol **na udržateľnosť zrealizovaných projektov kladený malý dôraz**. Neboli stanovené žiadne merateľné ukazovatele pre obdobie udržateľnosti, ktoré by preukazovali následné využitie projektov v praxi.

Pozitívne možno hodnotiť skutočnosť, že prijímatelia NFP hľadajú **možnosti pre budúce komerčné využitie výstupov ich projektov**. Získanie dostatočných finančných zdrojov na pokračovanie a rozvíjanie výskumov v rámci podporených projektov je kľúčové, najmä v prípade univerzít, ktoré sú závislé od viaczdrojového financovania.

NKÚ SR dlhodobo poukazuje **na absenciu kvalitatívnych merateľných ukazovateľov pri realizácii projektov v oblasti vedy a výskumu a nedostatočné premietnutia výsledkov výskumu do praxe**.

Reakcia kontrolovaného subjektu

Z kontrolnej akcie boli vypracované tri záznamy o výsledku kontroly a tri protokoly o výsledku kontroly. Ani v jednom prípade neboli podané námietky proti pravdivosti, úplnosti a preukázateľnosti kontrolných zistení. Kontrolované subjekty sa zaviazali prijať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a následne zaslať správu o ich splnení, resp. plnení. Plnenie prijatých opatrení bude NKÚ SR v rámci svojej činnosti monitorovať.

Kontakt

Najvyšší kontrolný úrad SR, Priemyselná 2, 824 73 Bratislava 26

☎ +421 250 114 911, ✉ info@nku.gov.sk

GLOBESY, s. r. o., Framborská 58, 010 01 Žilina

☎ +421 415 002 191 ✉ contact@globesy.sk

CHIRANA Medical, a. s., Námestie Dr. Alberta Schweitzera 194, 916 01 Stará Turá

☎ +421 918 714 000, ✉ info@chirana.eu

Univerzita Komenského v Bratislave Jesseniova lekárska fakulta v Martine, Malá Hora 4A, 036 01 Martin

☎ +421 432 633 309, ✉ sdek@ifmed.uniba.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Šrobárová 1014/2, 041 80 Košice – Staré Mesto

☎ +421 552 341 100, ✉ rektor@upjs.sk

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Námestie J. Herdu 577/2, 917 01 Trnava

☎ +421 335 565 111, ✉ info@ucm.sk

Žilinská univerzita v Žiline, Univerzitná 8215/1, 010 26 Žilina

☎ +421 415 135 001, ✉ rektor@uniza.sk

Zoznam použitých skratiek

COVID-výskum	výskum podporený z prostriedkov Európskej únie a štátneho rozpočtu na základe výzvy, ktorý bol zameraný na všetky vedné oblasti a riešiaci rôzne aspekty pandémie COVID-19
EÚ	Európska únia
HDP	hrubý domáci produkt
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
NFP	nenávratný finančný príspevok
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
OP II	Operačný program Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020
SR	Slovenská republika
JLF UK Martin	Univerzita Komenského v Bratislave, Jesseniova lekárska fakulta v Martine
UPJŠ Košice	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
UCM Trnava	Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
UNIZA Žilina	Žilinská univerzita v Žiline
zákon o NKÚ SR	zákon č. 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

Príloha

Prehľad skontrolovaných projektov COVID-výskumu

	Prijímateľ	Názov projektu	Rozpočet projektu v eurách			Podiel spoluúčasti
			celkom	NFP	spoluúčasť	
neverejný/súkromný	GLOBESY, s. r. o., Žilina	Inteligentné technológie pre zabezpečenie zdravotného personálu prvej línie a prevádzky zdravotníckych zariadení v čase šírenia COVID-19	3 182 142,36	2 545 713,89	636 428,47	20 %
	CHIRANA Medical, a. s., Stará Turá	Výskum a vývoj systému zefektívnenia ventilácie pacientov s COVID-19 alebo s iným nehomogénnym poškodením pľúc	2 510 140,56	2 008 112,45	502 028,11	
verejný	JLF UK Martin	Nové možnosti laboratórnej diagnostiky a masívneho skríningu SARS-Cov-2 a identifikácia mechanizmov správania sa vírusu v organizme (COVLAB)	6 353 720,03	5 784 216,20	569 503,83	5 %
		Nové možnosti manažmentu závažných ochorení v liečebnopreventívnej starostlivosti s ohľadom na bezpečnosť zdravotníckych profesionálov (COVLIN)	6 157 551,45	5 849 673,88	307 877,57	
	UCM Trnava	Riešenie spoločenských ohrození v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19	3 210 732,49	3 050 195,87	160 536,62	
	UPJŠ Košice	Návrh a implementácia pokročilých metód ventilačnej liečby a diagnostiky vírusových pneumónií vrátane COVID-19 (IPMVDCov)	4 520 328,49	4 294 312,07	226 016,42	
		Analýza kardiovaskulárnej a imunologickej odpovede pacientov po prekonaní COVID-19 so zameraním na výskum nových diagnostických markerov a terapeutických prostriedkov (Akardio)	6 311 689,00	5 996 104,55	315 584,45	
	UNIZA Žilina	Nezávislý výskum a vývoj technologických zostáv na báze produktov nositeľnej elektroniky, ako nástrojov zvyšovania hygienických štandardov v spoločnosti vystavenej vírusu ochorenia COVID-19 (SENCOZA)	3 413 706,10	3 243 020,80	170 685,30	
		Strategická implementácia aditívnych technológií na posilnenie intervenčných kapacít mimoriadnych udalostí vyvolaných pandemiou COVID-19 (SIATCOVID)	3 486 739,62	3 312 402,64	174 336,98	
Spolu			39 146 750,10	36 083 752,35	3 062 997,75	